Vetre strămosești

Aici trăiește veșnicia
1541 Mălăiești 1991



Din cuvîntarea dlui Ion HADÂRCĂ, prim-vicepreședinte al Parlamentului Moldovei:



I

Duminica trecută-n Mălăieștii Grigoriopolului a fost o mare sărbătoare, la care-a participat toată suflarea din această vrednică așezare. Ba au venit roiuri de oaspeți și de pe alurea, din satele-nvecinate, din alte părți. Au fost poftite solii din Mălăieștii Orheiului, din Mălăieștii Rîșcanilor, din Mălăieștii Criuleni-lor. S-a constatat că în perimetrul latinității balcanice sînt 12 sate ce poartă numele Mălăiești, adică opt în România și patru-n Republica Moldova. O dovadă în plus a temeliei neamului nostru, a veșniciei lui pe-aceste pămînturi. Un argument de rigoare pentru acea minte obtuză smirnovistă, pentru acel ochi vicklean bolșacovist, care continuă să tocească minciuna cum că adevărata istorie pentru acest plai începe odată cu descălecarea lor pe aici.

Poveștile de adormit copiii nu mai prind astăzi, domnilor-tovarăși.

Așadar, mălăieștenii au făcut-o-n patru muchii, și-au serbat cu suflet și inimă vatra, și-au cinstit înaintașii, au stat de «vorbă» cu urmașii. Foarte emoționant, cu nelipsita pîine și sare, cu buchete de flori au fost întîmpinați domnii Valeriu Muravschi, primministru al Republicii Moldova, Ion Hadârcă, prim-vicepreședinte al Parlamentului, Petru Soltan, președinte al unei comisii în Parlament, Președinte al Societății culturale «Transnistria». Conducerale a invitat solia Chirea locală a invitat solia Chișinăului mai întîi în cîmp, să vadă roada, să-și încînte ochiul de acea irepetabilă luncă a Nistrului. Ce bogăție, ce oameni harnici; într-un curpăn mărat 72 de

CĂTRE LOCUITORII SATULUI MALAIEȘTI

Dragi compatrioți!

În istoria Moldovei, pe răboj ul timpului au fost înscrise, s-au păstrat și au ajuns pînă în zilele noastre multe date remarcabile. Printre ele se înscrie și ziua întemeierii satului Mălăiești.

Se știe că la începuturile lui au stat oameni de viță, gospodari vrednici, creștini cu iubire de neam și de plai. Chibzuite le-au fost cuvîntul și fapta, tari s-au ținut la greu și la bine, la noroc și la cumpănă. Dreaptă le-a fost credința, dacă cele cîteva case au devenit sat, dacă satul a știut să înfrunte veșnicia, nu s-a plecat sub povara destinului, a fost vrednic și a îndeplinit porunca strămoșilor, pentru ca azi, după scurgerea a 450 de ani, să ajungă una dintre cele mai frumoase și mai bogate așezări rurale din Republica Moldova.

Cred că fiecare mălăiștean simte o deosebită mîndrie și o mare bucurie pentru izbînzile generațiilor topite în negura timpurilor. Moștenirea lor materială și spirituală este înmulțită cu hărnicie de urmași, ce s-au născut pe același pămînt și cu înțelepciune și rîvnă se îngrijesc de treburile Țării Moldovei, care în aceeași măsură îi ocrotește prin legile sale.

Chipul și spiritul strămoșilor Vă dau putere, Vă sînt călăuză și azi, cînd libertatea și independența statului se află din nou la grea cumpănă, cînd soarta ne oferă poate una din rarele șanse de a deveni adevărați stăpîni la noi în casă.

Fiecare locuitor al Mălăeștilor trăiește și muncește, fiind animat de nobila aspirație de a lăsa copiilor săi o Moldovă independentă, integră și unită. O Moldovă democratică și civilizată, recunoscută și respectată în întreaga lume.

Multstimați mălăieșteni! Vă felicit cordial cu prilejul jubileului de 450 de ani ai satului Mălăiești. Vă exprim profunde mulțumiri și recunoștință pentru munca plină de abnegație și pentru contribuția Dumneavoastră la cauza comună de dezvoltare a republicii noastre.

Sînt convins că și pe viitor Veți face tot ce depinde de Dumneavoastră pentru consolidarea suveranității social-economice și politice a Moldovei noastre iubite.

Vă urez succese, fericire, pace și prosperare.

MIRCEA SNEGUR

Președintele Republicii Moldova

or. Chișinău, august 1991

450 de ani ai satului sînt tot atîția ani ai izvoarelor limpezi care răsar să potolle setea mălăieștenilor.

450 de ani sînt tot atîția ani ai copacilor, ai stejarilor, ai nucilor care vă ocrotesc la umbră după o zi de muncă.

450 de ani sînt tot atîția ani ai horelor, ai sîrbelor, datinilor și obiceiurilor acestor pămînturi.

Din păcate, istoria n-a fost blajină cu noi; au fost și ani de cumpănă, au fost și ani de uitare; din toți acești ani, aș vrea, să cred, credința nu a dispărut în aceste locuri.

Aș vrea să mă adresez către cei mai în vîrstă, către cei care știu, țin bine minte istoria, datinile și obiceiurile — ei să fie pazniicii, ei să fie învățătorii, ei să fie cei care țin temelia satului.

Aș vrea să mă adresez către toți oamenii muncitori, bărbați și femei, către copii, care ne privesc — să țină minte această zi, să învețe horele, să învețe limba, să nu uite de ceea ce s-a întîmplat, ce se întîmplă aici.

Noi nu sîntem din cei care am pornit cu hula și cu arma împotriva altor popoare. Toți cei care au venit la noi și-au găsit un cuib și au fost primiți alături: și ruși, și ucraineni, și armeni, și alte popoare. Din aceasta s-a constituit marea legendă despre bunătatea unui schimb de scrisori între sultanul turc și regele Poloniei existența satului Mălăiești la 1541...

La sărbătoarea de astăzi, pentru a cinsti memoria înaintașilor, am invitat oaspeți din alte părți ale Moldovei, ce poartă numele Mălăiești (din Rîșcani, Orhei și Criuleni). Au fost odinioară construite două biserici — ambele-s distruse. Am descoperit pînă astăzi doi mălăieșteni care au ajuns oameni de vază: Mihail Mîțu, savant-agronom, a studiat la Peterburg, a activat pe insula Sahalin, și Mihail Gribencea, a studiat la Harkov, a activat la Moscova. Pînă în prezent satul nostru numără oameni de știință, pedagogi, specialiști în agricultură, medici, deputați în Parlamentul Moldovei, un scriitor — Vladimir Beșleagă.

În ultima 100 de ani populația a sporit, atingînd cifra de 8 mii de suflete, moșia-i de 10 mii desetine. În cel de-al doilea război mondial au căzut 470 de mălăieșteni. În gospodăria colectivă «Serghei Lazo», condusă de Nichita Cojocaru, se obține o producție anuală de 16 mii tone de cereale, peste 20 mii tone de legume. Astăzi cel mai bătrîn locuitor din sat este moșul Andrei Potrîmba, născut la 23 martie 1903, iar pe cea mai tînără cetățeană, înregistrată la 23 iulie, o cheamă Olguța Furdui.

Iubiți consăteni mălăieșteni din anul 2041. Vă lăsăm acest mesaj cu speranța că atunci cînd se vor împlini 500 de ani ai satului veți marca și voi evenimentul, pomenind strămoșii, spunînd un cuvînt bun urmașilor.

În aceste zile Mălăieștii trăiesc clipe încordate, cauzate de grija pentru destinul satului și al Republicii suver

Undeva, pe la margini, se aflau și cîțiva reprezentanți ai O.S.T.K.-ului din Tiraspol, și ziariști de la «Dnestrovskaia pravda», care priveau jenați la această atmosferă de entuziasm general și de înfrățire a sufletelor. Lasă-i să priveasc㻓

Am auzit din gura mai multor trudnici, că ei recunosc și păstrează în inimi o singură Moldovă, indivizibilă, o Moldovă Suverană, dorind s-o vadă tainică și independentă. Dar presiunea vecinilor din Tiraspol e încă mare: în sat nu e nici un tricolor, nici o lozincă scrisă, cu caractere latine, am observat de-asupra sediului primăriei, stingheră și decolorată de ploi, stema veche. Aceasta e situația.

Vorbitorii, și cei cuprinși în iureșul sărbătorii, s-au străduit să facă de data aceasta abstracție de politică. S-a vorbit cu evlavie de strămoși, de vrednicia și simțul de gospodar al oamenilor din partea locului, care au vîrfuit cu rezultate bune secerișul: zece mii de tone de cereale au obținut. S-a vorbit de istorie și de perspectivă, căci oamenii vor să trăiască în cercul unui trai civilizat. A ajuns nu demult gazul natural în sat, pînă la 20 de case abia, dar spre sfîrșitul anului vor fi gazificate încă 200 de gospodării. Am înțeles, este cea mai mare bucurie a mălăieștenilor.

De aici adineaori a pornit în lume, precum spuneam, Mihail Mîțu, care a cultivat viță-de-vie tocmai la Sahalin. Despre curățenia morală a acestui om a scris încă Cehov; de atîta la Sahalin există un sat și un vîrf de munte ce-i poartă și astăzi numele. Operele științifice ale matematicianului Mihail Grebencea, tot de aici, sînt cunoscute într-un

Timpurile vitrege ne-au furat istoria, mai bine zis ne-au lip-

Din cuvîntarea

Nistrului. Ce bogăție, ce oameni harnici; într-un curpăn de tomate-am numărat 72 de pătlăgele, dar ele se întind pe 600 de hectare, dar mai încolo încep lanuri cu ardei de tot felul, cu vinete, cu... Racordată la prețurile de azi această producție înseamnă zeci de milioane de ruble, înseamnă bunăstare pentru oameni și pentru sat.

Dl Valeriu Muravschi a dat citire, în fața numerosului public, unui mesaj de felicitare din partea domnului Mircea Snegur, Președintele Republicii (citește-l mai sus) In continuare dumnealui a găsit cuvinte frumoase și, principalul, foarte sincere pentru bunătatea și demnitatea gazdelor.

I-am văzut mereu în trebi, mereu scăldați în broboane de sudoare pe primarul așezării Petru Cărauș, pe președintele gospodăriei Nichita Cojocaru. Dar și mai cu «jăratic în turetci» mi-a părut a fi dl Vladimir Beșleagă, scriitor al poporului, băștinaș de aici. I-am sesizat stilul și respirația în canavana tuturor manifestațiilor .Se vede, de la dumnealui și pornește ideea organizării acestei frumoase și utile sărbători. Zic utilă, pentru că am văzut cît efort depune scriitorul, ca un adevărat iluminist ce este, pentru a-și familiariza consătenii cu adevărata lor istorie, pentru a le cultiva dragoste de pămînt și neam.

Din cuvîntarea dlui Vladimir BEȘLEAGĂ, scriitor al poporului din Republica Moldova, deputat în Parlamentul republicii:



Dragi consăteni, aș vrea să vă ajut ca să vă lămuriți voi ce înseamnă satul Mălăiești, cum a apărut el pe lume și de ce noi ne numim moldoveni și sîntem frați buni cu românii, adică cu transilvănenii, cu muntenii și cu toți ceilalți. Timpurile vitrege ne-au furat istoria, mai bine zis ne-au lipsit de înțelegerea dreaptă a ei...

Denumirea satului Mălăiești provine, după cum lămurește lingvistul și istoricul Iorga Iordan de la mă-la-iște, loc unde se seamănă mălai. Pe vremuri pe o asemenea mălaiște a luat naștere un sat, numit Mălăiești. Cercetătorul Vladimir Chiriac, consăteanul nostru, a studiat atent harta și a găsit în România încă opt sate Mălăiești.

Cum se întîmpla de se înmulțeau satele cu această denumire? Cînd creștea numărul populației într-un sat și nu ajungea pămînt, venea o zi sfîntă de primăvară și-n ea se adunau la mijlocul satului bătrînii. Alături de ei pe toloacă se adunau gospodarii tineri, proaspeți însurăței, care n-aveau unde-și face case, n-aveau de unde să ia pămînt. Pentru că înainte nu erau 20—30 de ari ca amu, înainte omul trebuia să aibă 50 de hectare ca să poată trăi omenește, să aibă pentru semănătură, pentru imaș, pentru pădure. Acei tineri care n-aveau loc în sat unde să-și facă gospodărie trăgeau la sorți și se mutau acolo unde erau locuri libere. Cui îi nimerea norocul ori nenorocul acela trebuia să iasă din sat și să se ducă să facă alt sat. Ei plecau și numeau noua așezare cu denumirea veche a satului său. Asta se chema roire, adică așa cum roiesc albinele într-un știubei și n-au loc; ele se adună, își găsesc o altă matcă și se duc în altă parte.

Care a fost cel mai vechi sat Mălăiești?

Eu am citit cronicile noastre moldovenești și primul Mălăiești l-am găsit lîngă orașul Iași. Savanții pot preciza lucrul acesta. La vreo 6—7 kilometri de Iași era satul Mălăiești. Cum au apărut «celălalți Mălăiești» nu știm, trebuie cercetat.

Am în mînă o broșură, în care autorul spune că s-a început satul nostru, Mălăiești, la începutul secolului XVIII, adică după 1700, adică pe cînd au venit rușii încoace. Eu, pe cînd eram de vreo 14 ani, mergeam pe drumul ista odată la Matca satului este acolo, unde sînt rămășițele bisericii vechi, acolo s-a început satul nostru. Primele case acolo au fost, primele morminte acolo sînt. Acolo unde s-a păstrat doar o răstignire, de care mai are grijă un bătrîn. Pe urmă s-au făcut două biserici: acolo una și-n alt capăt de sat alta, care au fost dărîmate. Au venit vremurile acestea noi, vremuri socialist-comuniste, unde s-au distrus toate. Mă bucur că conducerea de azi are grijă să facă biserica.

În timpul primului și celui de-al doilea război mondial s-au pierdut mulți mălăieșteni, în timpul deportărilor, pe foamete, în timpul represaliilor multă lume s-a pierdut. Nevoie și sărăcie a fost destul. Dar am avut și oameni de vază, care ne-au dus faima în lume. Peste tot lucrează azi mălăieșteni. Ar trebui să-i cinstim pe înaintași, să ridicăm poate monument primului învățător din sat.

Asta vroiam să vă spun, doamnelor și domnilor!

Timpurile vitrege ne-au furat istoria, mai bine zis ne-au lipsit de înțelegerea dreaptă a ei...

Denumirea satului Mălăiești provine, după cum lămurește lingvistul și istoricul Iorga Iordan de la mă-la-iște, loc unde se seamănă mălai. Pe vremuri pe o asemenea mălaiște a luat naștere un sat, numit Mălăiești. Cercetătorul Vladimir Chiriac, consăteanul nostru, a studiat atent harta și a găsit în România încă opt sate Mălăiești.

Cum se întîmpla de se înmulțeau satele cu această denumire? Cînd creștea numărul populației într-un sat și nu ajungea pămînt, venea o zi sfîntă de primăvară și-n ea se adunau la mijlocul satului bătrînii. Alături de ei pe toloacă se adunau gospodarii tineri, proaspeți însurăței, care n-aveau unde-și face case, n-aveau de unde să ia pămînt. Pentru că înainte nu erau 20—30 de ari ca amu, înainte omul trebuia să aibă 50 de hectare ca să poată trăi omenește, să aibă pentru semănătură, pentru imaș, pentru pădure. Acei tineri care n-aveau loc în sat unde să-și facă gospodărie trăgeau la sorți și se mutau acolo unde erau locuri libere. Cui îi nimerea norocul ori nenorocul acela trebuia să iasă din sat și să se ducă să facă alt sat. Ei plecau și numeau noua așezare cu denumirea veche a satului său. Asta se chema roire, adică așa cum roiesc albinele într-un știubei și n-au loc; ele se adună, își găsesc o altă matcă și se duc în altă parte.

Care a fost cel mai vechi sat Mălăiești?

Eu am citit cronicile noastre moldovenești și primul Mălăiești l-am găsit lîngă orașul Iași. Savanții pot preciza lucrul acesta. La vreo 6—7 kilometri de Iași era satul Mălăiești. Cum au apărut «celălalți Mălăiești» nu știm, trebuie cercetat.

Am în mînă o broșură, în care autorul spune că s-a început satul nostru, Mălăiești, la începutul secolului XVIII, adică după 1700, adică pe cînd au venit rușii încoace. Eu, pe cînd eram de vreo 14 ani, mergeam pe drumul ista odată la Matca satului este acolo, unde sînt rămășițele bisericii vechi, acolo s-a început satul nostru. Primele case acolo au fost, primele morminte acolo sînt. Acolo unde s-a păstrat doar o răstignire, de care mai are grijă un bătrîn. Pe urmă s-au făcut două biserici: acolo una și-n alt capăt de sat alta, care au fost dărîmate. Au venit vremurile acestea noi, vremuri socialist-comuniste, unde s-au distrus toate. Mă bucur că conducerea de azi are grijă să facă biserica.

În timpul primului și celui de-al doilea război mondial s-au pierdut mulți mălăieșteni, în timpul deportărilor, pe foamete, în timpul represaliilor multă lume s-a pierdut. Nevoie și sărăcie a fost destul. Dar am avut și oameni de vază, care ne-au dus faima în lume. Peste tot lucrează azi mălăieșteni. Ar trebui să-i cinstim pe înaintași, să ridicăm poate monument primului învățător din sat.

Asta vroiam să vă spun, doamnelor și domnilor!



Găsit un cuib și au fost primiți alături: și ruși, și ucraineni, și armeni, și alte popoare. Din aceasta s-a constituit marea legendă despre bunătatea acestui popor. Am vrea ca această bunătate să nu fie folosită ca o armă de luptă împotriva noastră. Și de aici vreau să vă spun — Prezidiul și Parlamentul, în numele cărora vorbesc — vă aduce felicitări din suflet de jubileul Dumneavoastră. Pentru că acest jubileu este o politică de stat: un Mălăiești care serbează 450 de ani este garanția existenței, prosperității și, dacă vreți, a hărniciei, a existenței sătule a acestui popor. Pentru că mai sînt sate Mălăiești și, de fapt, ele și sînt temelia țării. Cu temelia acestei țări noi putem păși cu bucurie, cu credință și demnitate mai înainte.

Eu vă doresc și mai departe 450 de ani de izvoare înflorite,

450 de ani de copaci de stejar, care vor ocroti umbra după o zi de muncă,

450 de ani de familie prosperă, bogată și fericită,

și la 500 de ani să ne întîlnim tot în această vatră.

□

Din scrisoarea către urmași, care a fost adoptată de întreaga asistență:

Iubiți mălăieșteni din anul 2041. În 4 august 1991 noi, locuitorii satului Mălăiești, Republica Moldova, celebrăm 450 de ani de existență a satului nostru. Cu acest prilej vă trimitem un mesaj.

Mălăieștenii s-au zbătut pe acest petic de pămînt, semănîndu-l, scăldîndu-l cu sudori și lacrimi, născînd copii și murind, găsindu-și odihna pe veci în lutul lui fără să știe de unde se trag, cine de sînt strămoșii.

Mălăieștii sînt unul din cele mai vechi sate, așezate la răsărit de Nistru. Ureche, cronicarul, pomenește de cîteva așezări moldovenești mai sus de Tighina. Marele Eminescu în eseul Basarabia citează orașul Dubăsari și mai jos Mălăieștii. La începutul secolului XX istoricul Ioan Bogdan și mai apoi istoricul din Cernăuți Ion Nistor precizează atît pe bază de hrisoave domnești, cît și pe baza unei vechi hărți.

În aceste zile Mălăieștii trăiesc clipe încordate, cauzate de grija pentru destinul satului și al Republicii suverane Moldova. Vă dorim, iubiți copii, să păstrați în lume bunul nume al satului nostru natal!

II.

Pe stadionul din centrul satului abia de-ncăpea acea lume: diferite orchestre, sute de sportivi; fiecare echipă de muncă și-a deschis un fel de casă mare improvizată, pretutindeni covoare, prosoape, bucate de tot felul. Prima dată am văzut atîtea feluri de plăcinte, învîrtite; ați auzit de plăcinte reci? Uite aici se fac cu miere, o delicatesă de origine turcească. Ei, și paharul de vin n-a fost lipsă, căci ce fel de sărbătoare fără de el? L-au înconjurat tractoriștii pe dl Valeriu Muravschi, rostindu-i vorbe de mulțumire pentru participare, l-au prins pe dl Hadârcă legumicultoarele în horă, fără să-i dea răgaz. De, oameni sîntem.

Și-n fiecare casă mare, la loc de cinste, am văzut icoane frumoase, aduse de gospodine de pe la casele lor.

Satul și un vîrf de munte ce-i poartă și astăzi numele. Operele științifice ale matematicianului Mihail Grebencea, tot de aici, sînt cunoscute într-un șir de universități și în lumea savantă a Europei.

Mă uitam la fețele minunate ale copiilor mălăieșteni, întuind în ei oameni de ispravă, oameni ce vor ține la tradiție și neam.

Sărbătoarea a finalizat cu un bogat concert, prezentat de o formație artistică chișinăuiană «Căruța». Pînă seara tîrziu au răsunat cîntece și dansuri peste lunca, potopită de verdeață, a Nistrului. Pretutindeni a dominat voia bună și credința de bine.

Ion STICI.

Satul Mălăiești,
raionul Grigoriopol.

□

Hai la horă, măi băieți,
Care vreți, care puteți,
Care nu, mai rămîneți...

Formațiile de artiști amatori de la casa de cultură din Mălăiești și ale oaspeților din Chișinău (ansamblul «Căruța») au cules multe aplauze și s-au bucurat de recunoștința tuturor spectatorilor. Ele au imprimat sărbătorii o descărcare emotivă și un zbucium creator.

Foto de Tudor IOVU.

